

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-1>

УДК 336.67

Атамас Олександр Петрович

доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

Oleksandr Atamas

Dnipro State Agrarian and Economic University

**ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ:
КРИТИЧНА ОЦІНКА ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ВИРІШЕННЯ
ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ****INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF REGIONS OF UKRAINE:
CRITICAL ASSESSMENT AND SEARCH OF WAYS
TO SOLVE PROBLEM ASPECTS**

Анотація. У статті проаналізовано рівень інвестиційної привабливості регіонів України із врахуванням воєнних дій на території держави. Розкрито сутність дефініції «інвестиційна привабливість регіону держави» та визначено ключові фактори впливу на формування рівня інвестиційної привабливості регіону. Проаналізовано та консолідовано інформаційну довідку щодо рейтингу регіонів України за рівнем їх інвестиційної привабливості. Отримані у процесі наукового дослідження матеріали мають практичну цінність як для державних органів влади, так і для приватних інвесторів на вітчизняному інвестиційному ринку та міжнародній арені.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, регіон, аналіз, оцінка, економіка.

Summary. The article analyzes the level of investment attractiveness of the regions of Ukraine, taking into account military actions on the territory of the state. The essence of the definition "investment attractiveness of the region of the state" is revealed and the key influencing factors on the formation of the level of investment attractiveness of the region are determined. The information reference on the rating of the regions of Ukraine by the level of their investment attractiveness has been analyzed and consolidated. The materials obtained in the process of scientific research have practical value both for state authorities and for private investors in the domestic investment market and the international arena. The main goal of the analysis and assessment of the level of investment attractiveness of the regions of Ukraine is the diversification of risks associated with capital investment on a long-term basis and the implementation and implementation of investment projects in the regions. In this regard, the main task of a potential foreign or domestic investor is to decide on the feasibility of implementing any investment project in a certain region. However, the problem of developing methods for determining the investment attractiveness of the regions of Ukraine remains relevant until now. The importance and priority of solving the specified problematic aspect determined the choice of the topic of scientific research. Assessing the investment attractiveness of administrative territories was and remains a difficult task for potential investors. On the one hand, due to the large number of existing approaches and methods of its determination, and on the other hand, due to the presence of flaws and shortcomings in each of the generally known methodological approaches. The main problems of the development of investment activities in Ukraine are outlined. Russia's full-scale military aggression against Ukraine continues to lead the list of factors that have a negative impact on the investment climate, attacks on the Ukrainian energy system are in second place, and corruption is in third place. Among the few positive changes, the business leaders highly rated granting Ukraine the status of a candidate for EU accession, the cancellation of customs duties and quotas for Ukrainian exports and "transport visa-free" from the EU.

Keywords: investment attractiveness, investment potential, region, analysis, evaluation, economy.

Постановка проблеми. Питання визначення інвестиційної привабливості регіонів держави в контексті проведення їх оцінки та пошуку шляхів вирішення проблемних аспектів носить першочергове значення для забезпечення прогресивного,

інноваційного, стратегічного розвитку економіки України. В умовах поглиблення трансформаційних процесів розвитку та становлення ринкових відносин у системі світового господарства всі галузі економіки України зазнають значних пере-

творень і переорієнтації [11]. Таким чином, під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, зміни акцентів глобалізаційного розвитку та інформаційності, забезпечення інноватики в сфері ведення бізнесу в державі залучення інвестиційного капіталу є ключовим аспектом довгострокових управлінських рішень у бідь-якій сфері, що забезпечуватимуть трансформаційні зрушення, запобігатимуть економічним коливанням та формуватимуть сприятливе інвестиційне середовище. Необхідність подолання економічних криз, розвитку економічних процесів, переорієнтації виробництва зумовили нагальну необхідність розгляду та аналізу даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Суттєвий теоретичний та практичний внесок у дослідження проблем формування високого рівня інвестиційної привабливості регіонів України внесли закордонні та вітчизняні вчені-дослідники: Крихівська Н.О. [1], Чернишова Г.М. [1], Небрат В.В. [2], Корніяка О.В. [2], Панухник О.В. [3], Рзаєв Г.І. [5], Вакулова В.О. [5], Швець Ю.О. [6], Бурдило О.В. [6] та інші.

Проте, проблема розробки методів визначення інвестиційної привабливості регіонів України залишається актуальною дотепер. Важливість та пріоритетність вирішення означеного проблемного аспекту зумовили вибір теми наукового дослідження.

Мета статті полягає у проведенні оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів України в контексті пошуку шляхів вирішення проблемних аспектів, пов'язаних із залученням інвестиційного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Головною метою проведення аналізу та оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів України є диверсифікація ризиків, що пов'язані із інвестуванням капіталу на довгостроковій основі та впровадженням і реалізацією інвестиційних проєктів у регіонах. У зв'язку з цим, основним завданням потенційного закордонного або вітчизняного інвестора є вирішення питання про доцільність реалізації будь-якого інвестиційного проєкту в певному регіоні.

Проведення оцінки та відповідного прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості регіонів держави здійснюється такими самими способами, що й на макроекономічному рівні. Тому, рейтингові позиції і відповідні економічні показники є не менш важливими, ніж при проведенні оцінки на макрорівні, а саме:

- детальний та покроковий моніторинг системи економічних показників та інтегральних оцінок;
- побудова та розширений аналіз системи економічних показників;
- прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості регіонів держави;
- пошук шляхів активізації залучення інвестиційного капіталу з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави.

Крім того, вирішальну роль у вирішенні питання прогнозування економічних показників та інтегральних даних інвестиційної привабливості регіонів держави відіграє державна регіональна політика розвитку, що забезпечує повноцінне та раціональне використання регіонами власних та додатково залучених інвестиційних ресурсів у коротко- та довгостроковій перспективах. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими рейтинговими оцінками та критеріями наведена на рис. 1.

Таким чином, аналізуючи наведену схему оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими рейтинговими оцінками та відповідними критеріями бачимо три основні складові.

Сьогодні все ще не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших чинниках впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [8]. Крім того, більш широкий інтервал дослідження прямих іноземних інвестицій свідчить про нестабільну динаміку у їх надходженні.

За даними Міністерства фінансів України проаналізуємо прямі іноземні інвестиції, як найбільш бажаний вид капіталовкладень, у період з 2002 по 2022 рр. (рис. 2).

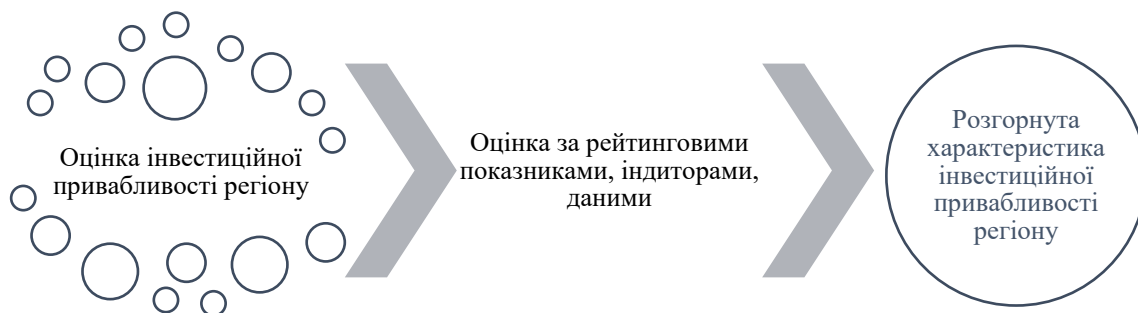

Рисунок 1 – Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими рейтинговими оцінками

Джерело: авторська розробка

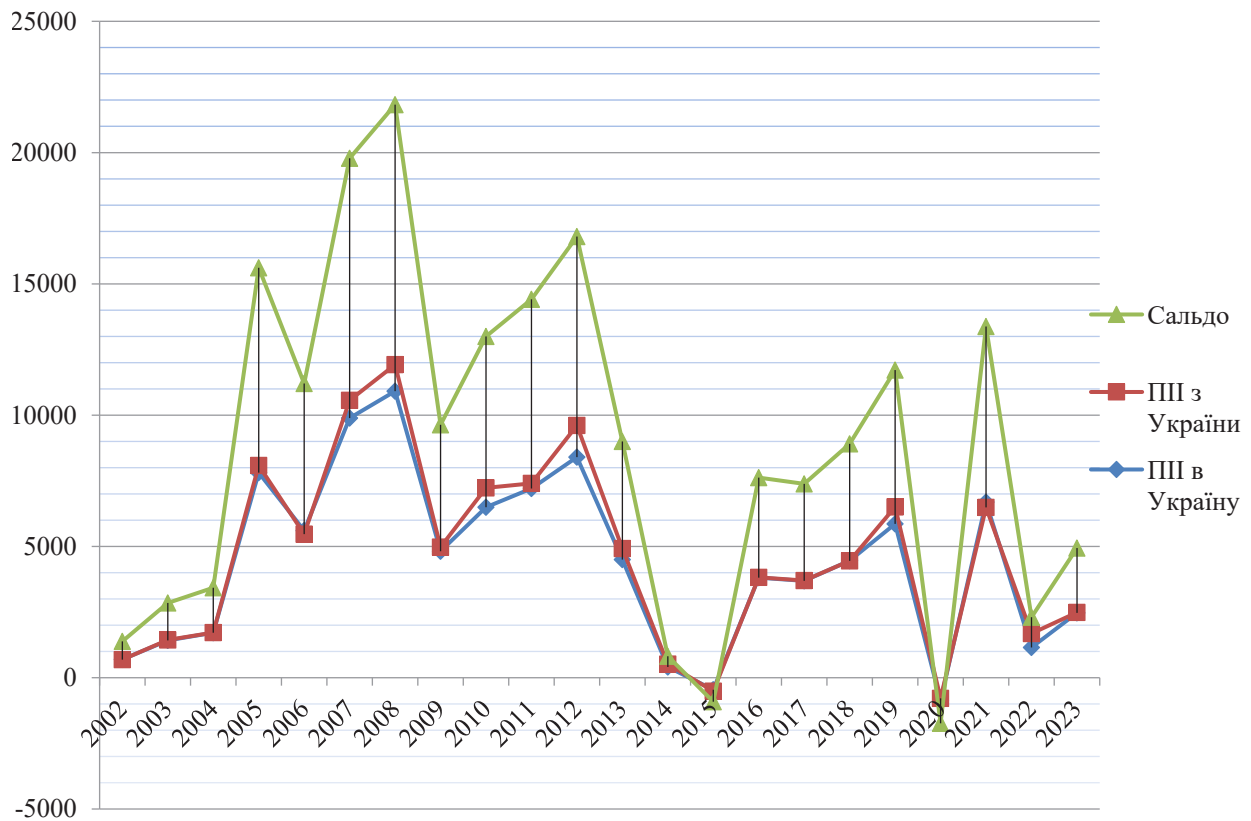

Рисунок 2 – Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2002–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на підставі [4]

Таблиця 1 – Індекс інвестиційної привабливості регіонів України

Регіон	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Вінницька	0,7721	0,7822	0,6745	0,5423
Волинська	0,6128	0,6207	0,5684	0,8567
Дніпропетровська	0,7983	0,8282	0,7568	0,9545
Житомирська	0,8425	0,8921	0,8546	0,7513
Закарпатська	0,6826	0,7425	0,6545	0,6452
Запорізька	0,8087	0,8782	0,7523	0,7256
Івано-Франківська	0,6198	0,6998	0,5656	0,5675
Київська	0,5889	0,6782	0,5455	0,5224
Кіровоградська	0,9331	0,9431	0,8745	0,7512
Львівська	0,3134	0,3431	0,2412	0,5468
Миколаївська	0,6384	0,6780	0,5426	0,5746
Одеська	0,8215	0,8715	0,8745	0,8745
Полтавська	0,6957	0,7131	0,5125	0,7515
Рівненська	0,6627	0,7325	0,5233	0,5235
Сумська	0,7558	0,8356	0,7522	0,7451
Тернопільська	0,6819	0,7711	0,5475	0,4584
Харківська	0,7725	0,8693	0,8421	0,7456
Херсонська	0,5261	0,6350	0,5456	0,5674
Хмельницька	0,6657	0,6702	0,5745	0,4125
Черкаська	0,7063	0,6901	0,5125	0,5745
Чернівецька	0,6424	0,7812	0,6741	0,5455
Чернігівська	0,6915	0,7102	0,7426	0,5466
м. Київ	0,9412	0,9865	0,8745	0,7745

Джерело: побудовано автором на основі [10]

Оцінку індексу інвестиційної привабливості регіонів України здійснено із використанням методичного забезпечення, що запропоноване Л. Кирик (табл. 1).

Заданими Державної служби статистики України, обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2022 році скоротився на 39,2% і становить 409,7 млрд грн.

Відомство уточнило, що найбільше постраждали діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження, де зафіксовано падіння капітальних інвестицій на 83,3% – до 2,2 млрд грн, а також видавнича справа, радіо- і телемовлення – на 64,7%, до 2,2 млрд грн [4].

Оцінювання інвестиційної привабливості адміністративних територій було і залишається складним завданням для потенційних інвесторів. З одного боку через велику кількість існуючих підходів та методів її визначення, а з іншого боку, через наявність вад та недоліків у кожному з загально відомих [9; 11] методичних підходів.

Значення індексу інвестиційної привабливості є низьким для більшості регіонів України. Крім того, у регіональному зрізі найбільший обсяг капітальних інвестицій у 2022 році зафіксовано у Дніпропетровській області – 40,48 млрд грн, Київській області – 31,19 млрд грн, Львівській області – 26,16 млрд грн [10].

Висновки. У дослідженні проаналізовано рівень інвестиційної привабливості регіонів України із врахуванням воєнних дій на території держави, розкрито сутність дефініції «інвестиційна привабливість регіону держави» та визначено ключові фактори впливу на формування рівня інвестиційної привабливості регіону.

Крім того, проведено аналіз та консолідовано інформаційну довідку щодо рейтингу регіонів України за рівнем їх інвестиційної привабливості. Подальші наукові дослідження необхідно проводити у напрямку створення механізму оцінки інвестиційної привабливості регіонів України за авторською методикою

Список використаних джерел:

1. Крихівська Н.О., Чернишова Г.М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 9. С. 260–264.
2. Небрат В.В., Корніяк О.В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 31–34.
3. Панухник О.В. Війна та український бізнес. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. 2022. С. 32–34. URL: <https://cutt.ly/R6koKHf>
4. Прямі іноземні інвестиції. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>
5. Рзаєв Г.І., Вакулова В.О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 3(1). С. 137–143.
6. Швець Ю.О., Бурділо О.В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 12. Частина 2. 2017. С. 165–168. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/37.pdf
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Інноваційно-інвестиційна діяльність у національній економіці: сучасний стан та шляхи вдосконалення. URL: <https://cutt.ly/L6koSMv/>
9. Мельник А.В., Гук О.В. Механізм забезпечення інноваційного розвитку на промисловому підприємстві. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. II Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 228–229.
10. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>
11. Єпіфанова І., Дведжула В., Косарук О., Сауляк А. Управління інвестиційним потенціалом підприємств харчової промисловості. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 2. С. 8–17.

References:

1. Krykhivska N.O., Chernyshova H.M. (2017) Investytsiina pryvabylyvist Ukrainy: osnovni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Investment attractiveness of Ukraine: the main problems and the ways of their solutions]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 9, pp. 260–264. (in Ukrainian)
2. Nebrat V.V., Korniiaka O.V. (2022) Osoblyvosti mekhanizmv kapitaloutvorennia ta investuvannia v Ukraini yak chynnyk finansovykh ryzykyv v umovakh viiny ta pislivoiennoho periodu [Peculiarities of mechanisms of capital formation and investment in Ukraine as a factor of financial risks in the war and post-war period]. *Hraal nauky*, no. 16, pp. 31–34. (in Ukrainian)
3. Panukhnyk O.V. (2022) Viina ta ukrainskyi biznes. Formuvannia mekhanizmu zmitsnennia konkurentnykh pozytsii natsionalnykh ekonomichnykh system u hlobalnomu, rehionalnomu ta lokalnomu vymirakh [War and Ukrainian business. Formation of a mechanism for strengthening the competitive position of national economic systems in the global, regional and local dimensions], pp. 32–34. Available at: <https://cutt.ly/R6koKHf> (in Ukrainian)

4. Priami inozemni investytsii [Foreign direct investment]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015> (in Ukrainian)
5. Rzaiev H.I., Vakulova V.O. (2016) Metodyky otsinky investytsiinoi pryvablyvosti na rivni krainy ta perspektyvy yikh vykorystannia v ekonomichnomu analizi [Methodsof assessing investment attractiveness at country level and prospects for their use in economic analysis]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 3(1), pp. 137–143. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3%281%29__29 (in Ukrainian)
6. Shvets Yu.O., Burdyllo O.V. (2017) Otsinka investytsiinoho klimatu v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy yoho polipshennia [Assessment of the investment climate in Ukraine: the state, problems and ways its improvement]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 12, part 2, pp. 165–168. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12%282%29__37 (in Ukrainian)
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
8. Innovatsiino-investytsiina diialnist u natsionalnii ekonomitsi: suchasnyi stan ta shliakhy vdoskonalennia [Innovation and investment activities in the national economy: current status and ways to improve]. Available at: <https://cutt.ly/L6koSMv> (in Ukrainian)
9. Melnyk A.V. & Guk O.V. (April 22, 2021) Mekhanizm zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku na promyslovomu pidpriemstvi [The mechanism of providing innovative development at the industrial enterprise] / In O. Gavrysh, V. Dergachova (Eds.). *Proceedings from ISPCBIMPP' 21: II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy" – II Internatonal Scientific and Practical Conference "Business, Innovation, Management: Problems and Perspectives"*. Kyiv: Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Publishing house "Politekhnik", pp. 228–229. (in Ukrainian)
10. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>
11. Yepifanova I., Dzhedzhula B., Kosaruk O., Saulyak A. (2022) Upravlinnia investytsiinym potentsialom pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Management of the investment potential of food industry enterprises]. *Innovation and Sustainability*, no. (2), pp. 8–17. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 20.11.2023